

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

**ՀՀ ԿԳՄՍՆ «ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄԅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ
ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝	<u>Երաժշտական կրթության դերն ու նշանակությունը երեխայի զարգացման վրա</u>
Անցկացման վայր՝	<u>Վարդենիս</u>
Աշխատանքի դեկավար՝	<u>Հասմիկ Բեյբուրյան</u>
Ուսուցիչ՝	<u>Կարինե Սահակյան</u>
Դպրոց՝	<u>Վարդենիս քաղաքի Էդ. Պողոսյանի անվան թիվ 2 հիմնական դպրոց</u>

2022թ

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Երաժշտության դերը երեխայի զարգացման մեջ.....	5
Երաժշտական կրթությունը որպես երեխայի անհատականության զարգացման անհրաժեշտ պայման.....	6
Երաժշտության դերը դպրոցականների դաստիարակության գործում.....	11
Եզրակացություն	15
Հավելում	17
Վերլուծություն	23
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	24

Ներածություն

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները: Երաժշտությունը առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել: Մարդկության զարգացմանը զուգահեռ երաժշտությունը ձեռք է բերում հատուկ նշանակություն, երբ խոսք է գնում անհատի հոգեկան աշխարհի կամ մի ամբողջ մշակույթի մասին, երաժշտությունը հանդես է գալիս որպես այդ մշակույթը բնութագրող, բացահայտող և ներկայացնող խորհրդանիշ: Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն: Ահա թե ինչպես է արտահայտվել երաժշտության ազդեցության մասին մեծ Կոմիտասը. «Մեկ հասկացված, անկեղծ ձայն հագար հառ կարժե, որովհետև հառը պետք է մարսե հասարակությունը, որ կարենա անկե սնունդ առնել, ինչ-որ ժամանակներու գործ է: Իսկ ձայնը վայրկյանին մեջ կրթվանցե մարդու կուրծքեն ներս և այնտեղ կիկննե զգացման և մտքի վառարան»: Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի երեխայի՝ իբրև մարդ - անհատի ձևավորման և զարգացման վրա տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունը ուսումնական գործընթաց է, որն ուղղված է այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող, որը ընդունակ է ինքնակրթվել և ամբողջ կյանքում պահպանել հետաքրքրությունը բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ: Այն նպաստում է նաև սովորողի մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության,

ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական և բարոյական չափանիւշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը, ինչպես նաև կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակը: Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել երաժշտական կրթության դերն ու նշանակությունը երեխայի զարգացման վրա:

Խնդիրներն են.

- ✓ Դաստիարակել հատուկ վերաբերմունք՝ իր երկրի, մարզի, քաղաքի մշակութային օջախների գործունեության վերաբերյալ, համերգասրահներ, թատրոններ, թանգարաններ, պատկերասրահներ այցելելու ցանկություն և պահանջ:
- ✓ Արժևորել երաժշտության դերը մարդու և հասարակության կյանքում, գեղեցիկը զգալու, գիտակցելու, արարելու, արվեստի աշխարհում անհատական դիրքորոշում, վերաբերմունք դրսևորելու միջոցով

Հետազոտական աշխատանքի կառուցվածքը: Հետազոտական աշխատանքը կազմված է ներածական մասից, հիմնական մասից, եզրակացությունից և օգտագործվող գրականության ցանկից:

Երաժշտության դերը երեխայի զարգացման մեջ

Դժվար է պատկերացնել մարդկությունը առանց արվեստի, առաջին հերթին երաժշտության ազնվացնող ազդեցության: Հայտնի է, որ երեխան սկսում է ճանաչել շրջապատող աշխարհը իր ծնունդից առաջ: Շատ ապագա մայրեր, դա գիտակցելով, հղիությանը դադար են վերաբերում և ձգտում են երեխայի բնականոն զարգացման համար ստեղծել օպտիմալ պայմաններ և՛ ֆիզիկական և՛ հոգևոր:

Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ պտուղն արդեն կյանքի 3-4 ամսում կարող է զգալ ցավ և ուրախություն, ընկալում է մոր տրամադրությունը և նրա էմոցիաները, արտաքին աշխարհի ձայնային ազդակները և արձագանքում է դրանց: Եվ երեխան փորձում է պաշտպանվել տհաճ ազդուկից, «անջատել ձայնը»¹: Եթե ապագա մայրիկը սիրում է երաժշտություն, նվագում է սրև է երաժշտական գործիք, սիրում է երգել, ապա դա նպաստում է երեխայի մոտ էսթետիկ զգացողությունների ձևավորմանը և ամրացնում նրա նյարդային համակարգը: Մեղեդիական հնչյունները կարող է դրական հույզեր առաջացնել, հանգստացնել, հաղորդել խաղաղության և ապահովության զգացում: Ինչպես գիտենք, աշխարհահռչակ կոմպոզիտորներ Ի. Ս. Բախի, Վ. Ա. Մոցարտի ընտանիքներում պաշտում էին երաժշտությունը, և ապագա հանճարները դեռևս մոր արգանդում «սնվել են» երաժշտական հնչյունների ներդաշնակությամբ:

Երաժշտությունը որպես երեխայի զարգացման միջոց, երեխայի մոտ ձևավորում է ուրմի զգացողություն և երևակայություն, ակտիվացնում է հիշողությունը, մտավոր գործընթացները, հարստացնում է նրա ներաշխարհը, և հանդիսանում է հաղորդակցման միջոց: Եթե երեխան խաղին տիրապետում է սրև է երաժշտական գործիքի միջոցով, ապա դա զարգացնում է մոտորիկան, նպաստում է հիշողության կենտրոնացմանը և դրված նպատակին հասնելուն:

Երաժշտությունը դաստիարակող դեր ունի, ի շնորհիվ հնչյունների երեխան ծանոթանում է շրջապատող աշխարհի հետ, ստանում է նախնական պատկերացում բարու և չարի մասին: Երաժշտությունը նաև ազգային ավանդույթների պահպանման միջոցներից է, այն սովորեցնում է երեխաներին հոգատար վերաբերմունք ցուցաբերել մշակութային ժառանգության վերաբերյալ:

---

¹ Андреев В. И. Здоровьесберегающее обучение и воспитание. Казань: Центр инновационных технологий, 2000

Երաժշտության ֆանաչոզական գործառույթն այն է, որ երաժշտության հնչյունների շնորհիվ երեխան սովորում է առագանությամբ, մեղեդիներով որոշել, թե ինչ իմաստային ծանրաբեռնվածություն է կրում, ինչն է փորձում երաժշտությունը հաղորդել երեխային:

Երաժշտության կանոնավոր պարապմունքները բարելավում են հիշողությունը և խթանում երեխաների մտավոր զարգացումը: Հենց երաժշտության շնորհիվ է, որ երեխան ստանում է լայն հնարավորություններ հոգևոր զարգացման և կատարելագործման համար:

Որպես կանոն, երաժշտական կրթությունը դիտվում է որպես անհրաժեշտ, պարտադիր միայն երեխաների համար, ովքեր երաժշտական շնորհ ունեն: Դա սխալ է, քանի որ երաժշտության ուսուցումը, նախ և առաջ, պետք է դիտարկվի որպես մանկական ամբողջական զարգացման միջոց:

Մարդու օրգանիզմի վրա երաժշտության զգալի և բազմազան ազդեցությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ երաժշտությունը պետք է լինի ցանկացած դաստիարակության մի մասը, ընդհանուր առմամբ, անհատի կրթության մի մասը կազմի:

Երաժշտական կրթությունը որպես երեխայի անհատականության զարգացման անհրաժեշտ պայման

Երաժշտության ազդեցությունը մարդու վրա բոլոր ժամանակներում ֆունկցիոնալ է: Երաժշտությունը կարևոր դեր է խաղում մարդու կյանքում: Քաղաքակրթությունների բոլոր հնագույն ուսմունքները պարունակում են նմանատիպ հայտարարություններ և փորձ, որոնք կուտակվել են հազարավոր տարիների ընթացքում կենդանիների, բույսերի և մարդկանց վրա երաժշտության ազդեցության մասին: Դեռ հին մտածողների ժամանակներում կար հաստատուն համոզմունք, որ երաժշտությունը նպաստում է անհատի բազմակողմանի զարգացմանը:

Գիտական և տեխնոլոգիական հեղափոխության արդյունքներից է երաժշտության և արվեստի այլ ձևերի կարևորության գիտակցումը մարդու ստեղծագործական ներուժի բարձրացման գործում, արվեստի մեծ դերը մատաղ սերնդի դաստիարակության գործում: Վաղուց ընդունված է, որ հեզգրիտ գիտությունները՝ մաթեմատիկա, ֆիզիկա, կենսաբանություն, աստղագիտություն և այլն, ձևավորում են ճանաչողական կարողությունները և զարգացնում աշակերտի մտածողությունը, իսկ արվեստը և առաջին հերթին երաժշտությունը ձևավորում են մարդու զգացմունքներն ու բարոյական հատկությունները: Երաժշտության աշխարհը մարդու հոգեկանի հուզական ոլորտն է: Նրա ուժը նման զգացմունքների անմիջական արթնացման մեջ է, որոնք կազմում են անձի և նրա փորձառությունների սուբյեկտիվ կողմը: Ամենամարդկային զգացմունքները՝ վիշտ, համակրանք, տխրություն, հաղթանակ, ուրախություն, երաժշտությունը հեշտությամբ և անմիջականորեն առաջացնում է իր ձայնով և դրանով իսկ հուզականորեն կրթում է մարդուն՝ նախապատրաստելով նրան իրական փորձություններին: Ճեզգրիտ գիտություններն ու արվեստը, ֆիզիկական և երաժշտությունը հակադիր չեն, այլ լրացնում են միմյանց ամբողջական անհատականություն դաստիարակելու համակարգում:

Երեխային ինչի՞ն է պետք երաժշտությունը: Առաջին հայացքից տարօրինակ հարց, որի պատասխանը պատրաստակամորեն կտան ոչ միայն ուսուցիչները, այլև ծնողները: Բնականաբար, կասեն՝ մենք ուզում ենք մեր երեխաներին հոգեպես հարուստ մարդկանց տեսնել: Մեր երկրում, ըստ երկարամյա ավանդույթի, ընդունված է գեղագիտական դաստիարակության մեջ տեսնել «բազմակողմանի, ներդաշնակ անհատականություն ձևավորելու միջոց»: Յուրաքանչյուր ով ունի ինտուիտիվ գաղափար, իհարկե, բայց յուրաքանչյուրն ունի իր սեփականը: Իսկ գիտական մեկնաբանություններն այնքան ծանր ու բարդ են, որ դրանց հեղինակներն իրենք դժվար թե կարողանան երկու նախադասությամբ բացատրել սովորական

ուսուցչին ու ծնողին, թե ինչ արդյունք պետք է ստանա հենց այս «ներդաշնակ անհատականություն
ձևավորելու գործընթացի» վերջում:

Երաժշտության ազդեցությունը զգացմունքների ամենախոր շերտերի, հոգու վրա անհամեմատ ավելի բարդ և
ուժեղ է, քան արվեստի մյուս տեսակները: Հայտնի հոգեբան-երաժշտագետ Բ.Մ.Տեպլովի կարծիքով՝
երաժշտությունը հանաչաղության հատուկ տեսակ է՝ հուզական հանաչաղություն, այն բոլոր արտաքին
ազդեցությունները վերածում է փորձի և հուզական փորձի, առանց որի մարդը չի կարող գոյություն
ունենալ:

Երաժշտական կրթության և դաստիարակության ժամանակակից հայեցակարգը երաժշտությունը դիտարկում
է որպես երեխայի զարգացման աղբյուր և ուղի, որպես այլ առարկաների բովանդակության յուրացման
մեթոդ, որպես «հող», որի վրա կարող են անել երեխայի հոգևոր, բարոյական, գեղագիտական և
ստեղծագործական ներուժը: Երաժշտությունը կրում է ոչ միայն զգացմունքներ, այլ նաև երաժշտական
կրթության ընթացքում երեխան ծանոթանում է պատմական դարաշրջանների, անհատականությունների հետ
և յուրացնում պոեզիայի, գրականության լավագույն պատկերները, նույնիսկ ձայնի հետ կապված որոշ
մաթեմատիկական և ֆիզիկական հասկացություններ՝ միաժամանակ կենտրոնանալով աշխարհը և ինքն
իրեն հասկանալու վրա: **Սա երաժշտության հանաչողական դերն է:**

Երաժշտական դպրոցում սովորելու բոլոր տարիների ընթացքում միջառարկայական կապեր են նկատվում՝
պատմության հետ (ծանոթություն մշակույթին, տարբեր դարաշրջանների կոմպոզիտորների
ստեղծագործությանը), գրականության հետ (աշակերտների հուզական և երևակայական ոլորտի զարգացում,
գրական պատկերների կիրառում), բանաստեղծությունների կատարման մեջ՝ կոմպոզիտորի մտադրությունը

բացահայտելու համար), մաթեմատիկայով (տրամաբանական մտածողության զարգացում, երաժշտական ստեղծագործությունների վերլուծություն, մետր, ուրիմ), գեղանկարչությամբ (երաժշտական պատկերներ մանկական նկարներում, նկարիչների նկարներ երաժշտական մարմնավորման մեջ):

Այս խոսքերը ապացուցելու համար մեկ օրինակ են ուզում բերել: Երեխան ընտրում է սովորել Ջ.Ս. Բախի (1685-1750) «Մինուետ» պիեսը: Երաժշտական տեխստը վերլուծելուց բացի, մենք դիտարկում ենք այն դարաշրջանը, որում ապրել է կոմպոզիտորը:

Երաժշտությունը հատկապես կարևոր է մանկության և պատանեկության տարիներին, երբ ձևավորվում է անհատականություն: Եթե ընդհանուր մանկավարժության մեջ կրթությունն ու դաստիարակությունը հստակորեն տարբերվում են, ապա գեղագիտական և գեղարվեստական ասպարեզում նման տարանջատում անհնար է, գեղագիտական դաստիարակությունը և գեղարվեստական դաստիարակությունը միաձուլվում են, դրանց տարանջատումը ոչնչացնում է գեղագիտական իմաստը, խեղճացնում անհատականությունը և նվազեցնում է ազդեցությունը: Զգացմունքային և բարոյական դաստիարակության համար անհրաժեշտ են երաժշտության և նկարչության դասեր, պոեզիայի և քատրանի նկատմամբ հետաքրքրություն, առանց որի դպրոցական կրթությունը, ինչպես կրթությունը, կլինի միակողմանի և ստորագաս, ինչը կարող է բացասաբար անդրադառնալ մարդու հետագա կյանքի վրա:

«Զարմանալի է,- գրում է 3-րդ դասարանի աշակերտուհու մայրը,- իմ երկչոտ և հանգիստ Աննան փոխվել է: Նա սկսել է ակտիվ մասնակցել դասարանական կյանքին: Աղջիկս դարձել է շփվող, նոր ընկերներ ունի: Բոլոր ծնողները նշում են, որ երեխաներն ավելի կազմակերպված են դառնում: Այսինքն, երեխաների գործունեության դրսևորման մեջ կարելի է առանձնացնել տարբեր դրականորեն փոփոխակցված

ազդեցություններ: Այն հարստացում է անհատականությունը, նպաստում է նոր փորձառությունների, նոր գիտելիքներ ստանալու անհրաժեշտությունը, որոնք զարգացնում են գեղարվեստական նաշակը և հնարավորություն են տալիս իրենց դրսևորվել հասակակիցների շրջանում, շահել նրանց համակրանքը:

Այս ամենը վկայում է այն մեծ կրթական ու կրթական հնարավորությունների մասին, որոնք բնորոշ են Երեթայի հոգեկանին: Ավելին, երեթաներից շատերը չեն պատրաստվում պրոֆեսիոնալ երաժիշտ դառնալ: Ոմանք որպես ապագա մասնագիտություն ընտրում են մաթեմատիկան, կենսաբանությունը, ֆինիան, ֆիզիկան, միաժամանակ լրջորեն զբաղվում են երաժշտությամբ: Բայց երեթաների գործունեությունը շատ բազմազան է, և դա օգնում է ոչ միայն հաջողությամբ պահպանել ուժիմը, այլև հաղթահարել ֆիզիկական և նյարդային սթրեսը: Երեթաներին ծանոթացնում են արվեստին, սակայն նրանց խորթ չեն սպորտը (լող, թենիս, գեղասահք, շախմատ), նամականիւթեր հավաքելը և այլն:

Երաժշտությունն իր բնույթով սոցիալական է, հաղորդակցական: Այն նախատեսված է հաղորդակցության համար, բացահայտելու կոմպոզիտորի և կատարողի մտքերը, զգացմունքները, փորձառությունները, նա արտաֆինից համակրանք է փնտրում, ունկնդիրների վրա նրա ազդեցության ուժը կայանում է նրանում, որ նա արտահայտում է սեփական զգացմունքները: Կոմպոզիտորն ու կատարողը, երաժշտության մեջ մարմնավորելով ուրախությունն ու վիշտը, լավ տրամադրությունն ու տխրությունը, կիսվում են իրենց ամենաներքին փորձառություններով հանդիսատեսի հետ, բայց ըմբռնման են հասնում միայն այն դեպքում, երբ նրանք կարեկցանք են առաջացնում: Իրականում երաժշտական արվեստը գեղագիտական իմաստով միշտ հավաքական համաստեղծություն է:

Երաժշտության դաստիարակչական դերը կայանում է աշխարհի նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի ձևավորումից, անհատի կողմից մարդկային հավերժական արժեքների հուզական սկզբունքի յուրացումից՝ սեր, գեղեցկություն, բարություն, մարդկային արժանապատվություն, կյանքի սեր:

Երաժշտության դերը դպրոցականների դաստիարակության գործում

Երեխայի անհատականության ձևավորման հիմնական խնդիրը երեխայի համակողմանի և ներդաշնակ զարգացումն է: Այն հնարավոր է իրականացնել երաժշտական կրթության օգնությամբ:

Երեխայի երաժշտական դաստիարակությունը երաժշտական արվեստի ազդեցությամբ երեխայի անհատականության նպատակային ձևավորումն է, հետաքրքրությունների ձևավորումը, կարիքները, երաժշտության նկատմամբ գեղագիտական վերաբերմունքը:

Երաժշտական դաստիարակությունը կարևոր է երեխայի անհատականության գեղագիտական և բարոյական ձևավորման գործում: Երաժշտականության միջոցով երեխաները ծանոթանում են մշակութային կյանքին, ծանոթանում հասարակական կարևոր իրադարձություններին: Երաժշտությունն ընկալելու գործընթացում երեխաների մոտ ձևավորվում է հանաչողական հետաքրքրություն, գեղագիտական հաշակ, ընդլայնվում է իրենց մտահորիզոնը:

Երեխաները, ովքեր նվագում են երաժշտական գործիքներ, սովորաբար ավելի գրագետ են, քան մյուսները: Երաժշտությունը տալիս է և՛ երևակայական մտածողություն, և՛ տարածական ներկայացում, և՛ ամենօրյա ֆրոնտալ աշխատանքի սովորություն:

Երեխաների դաստիարակության վրա երաժշտության ազդեցության նպատակը նրանց ընդհանուր երաժշտական մշակույթին ծանոթացնելն է: Երաժշտության ազդեցությունը երեխայի անհատականության

ձեռավորման վրա երեխաների ստեղծագործական գործունեության զարգացման գործում շատ մեծ է: Երաժշտությունը, ինչպես ցանկացած արվեստ, կարող է ազդել երեխայի անհատականության համակողմանի զարգացման վրա, դրդել բարոյական և գեղագիտական փորձառություններ, հանգեցնել միջավայրի վերափոխման, ակտիվ մտածողության: Ընդհանուր երաժշտական կրթությունը պետք է համապատասխանի հիմնական պահանջներին՝ լինել համընդհանուր, ընդգրկող բոլոր երեխաներին և համապարփակ, ներդաշնակ զարգացնող երեխայի անհատականության ձեռավորման բոլոր ասպեկտները:

Երեխան, շփվելով երաժշտության հետ, զարգանում է համակողմանի, բարելավվում է երեխայի ֆիզիկական տեսքը, հաստատվում են ներդաշնակ կապեր: Երգելու ընթացքում զարգանում է ոչ միայն երաժշտական ակնհայտ, այլև երգող ձայնը: Երաժշտական ուրվիկ շարժումները խրախուսում են ճիշտ կեցվածքը, շարժումների համակարգումը, դրանց հկունությունն ու պլաստիկությունը:

Երեխան կարողանում է զգալ երաժշտական ստեղծագործության բնավորությունը, տրամադրությունը, կարեկցել լսածին, ցուցաբերել հուզական վերաբերմունք, հասկանալ երաժշտական կերպարը, նկատել լավն ու վատը, դրանով իսկ միանալով տարբեր տեսակի գեղարվեստական գործունեությանը: Երեխաները կարողանում են լսել, համեմատել, գնահատել երաժշտական ամենավառ ու հասկանալի երեւույթները:

Երաժշտության ազդեցությունն անմիջականորեն ազդում է երեխայի զգացմունքների վրա, ձեռավորում նրա բարոյական բնավորությունը: Երաժշտության ազդեցությունը երբեմն ավելի ուժեղ է, քան համոզելը կամ հրահանգները: Երեխաներին ծանոթացնելով տարբեր էմոցիոնալ դաստիարակչական բովանդակության ստեղծագործություններին, մենք խրախուսում ենք նրանց կարեկցել: Հայրենիքի մասին երգը հայրենիքի հանդեպ սիրո զգացում է առաջացնում: Տարբեր ազգերի շուրջապարերը, երգերը, պարերը հետաքրքրություն են առաջացնում նրանց սովորույթների նկատմամբ, արթնացնում միջազգային զգացումներ: Երաժշտության

Ժանրային հարստությունն օգնում է ընկալել հերոսական կերպարներն ու ֆնարական տրամադրությունը, ուրախ հունորն ու բուռն պարերը: Երաժշտության ընկալումից բխող զգացողությունների բազմազանությունը հարստացնում է երեխաների փորձառությունները, նրանց հոգևոր աշխարհը:

Կրթական խնդիրների լուծմանը մեծապես նպաստում են կուլեկտիվ երգը, պարը, խաղերը: Երգելը մասնակիցներից միասնական ջանքեր է պահանջում: Համատեղ փորձառությունները պարարտ հոդ են ստեղծում անհատական զարգացման համար: Օրինակ ընդհանուր ոգևորությունը, կատարման ուրախությունը ակտիվացնում են երկչոտ, անվճռական երեխաներին: Երեխաների ինֆնավստահ, հաջող ելույթների փոփոխությունը ծառայում է որպես բացասական դրսևորումների հայտնի արգելակ: Նման երեխային կարելի է առաջարկել օգնել իր ընկերներին՝ դրանով իսկ զարգացնելով համեստությունը և միաժամանակ զարգացնելով անհատական կարողությունները: Երաժշտության դասերը ազդում են նախադրյուցական տարիքի երեխաների վարքի ընդհանուր մշակույթի վրա: Տարբեր միջոցառումները, զբաղմունքները (երգ, երաժշտություն լսել, մանկական երաժշտական գործիքների վրա նվագել, երաժշտության շարժվելը և այլն) երեխաներից պահանջում է ուշադրություն, հնարամտություն, արձագանքման արագություն, կազմակերպվածություն, կամային ուժի դրսևորում, պարերում կարողանալ գործել՝ հնագանդվելով երաժշտությանը, զսպվելով ավելի արագ վազելու, ինչ-որ մեկին առաջ անցնելու ինպուլսիվ ցանկությունից: Այս ամենը բարելավում է արգելակման գործընթացները, ազդում երեխայի կամքի վրա:

Ահա թե ինչու երաժշտությունն ու արվեստը, իրենց ներքին բնույթի ուժով, պետք է լինեն ցանկացած կրթության անբաժանելի մասը, և դրա համար նրանք պետք է դառնան յուրաքանչյուր անհատի կրթության մաս:

Երեխայի անհատականության ձևավորման գործում երաժշտության կարևոր դերի բացահայտման հետ կապված ակնհայտ է դառնում երաժշտությունը կրթության և ուսուցման մեջ օգտագործելու նպատակահարմարությունը երեխայի ներդաշնակ զարգացման համար և որպես օգնական հիշողության, երևակայական մտածողության և կենտրոնացման զարգացման համար:

Եզրակացություն

Կոմպոզիտորների միության նախագահ Արամ Սաթյանը ասել է. «Ով որ երաժշտությամբ զբաղվում է, նա ավելի բարի է, նրա մեջ դեպի գեղեցկությունը վերաբերմունքը լրիվ այլ է, երբ լսում ես լավ երգ, վատ արարքներ չես գործում: Ինչպես գրված է Աստվածաճեղճում. մի սպանիր, մի խաբիր, լավ մեղեդին թույլ չի տալիս վատի մասին մտածել, հոգին հարստանում է»:

Այս խոսքերը ևս մեկ անգամ փաստում է, որ երաժշտությունը, երաժշտական կրթությունը անփոխարինելի դեր և նշանակություն ունի երեխայի զարգացման, որպես անհատականություն ձևավորման, դաստիարակության վրա: Երաժշտությունը երեխայի, մարդու կյանքում շատ մեծ դեր է խաղում, կարելի է ասել որ այն մեր կյանքի մի փոքրիկ մասնիկն է: Երաժշտությունը դա մարդու ներաշխարհն է, որտեղ մարդը գտնում է իր հանգստությունը:

Փաստորեն ուսումնասիրելով «Երաժշտություն» առարկան, ստանալով երաժշտական կրթություն, երեխան դաստիարակվում է հոգևոր և բարոյագեղագիտական բարձր արժեքներով, երեխան աշխարհի նկատմամբ ցուցաբերում է գեղագիտական վերաբերմունք, իսկ երաժշտական տեղեկատվության նկատմամբ՝
ֆննադատական վերաբերմունք, երեխայի մոտ շարունակում է զարգանալ ստեղծագործական երևակայությունը, նպաստում է ինֆնահանաչմանը և ինֆնաարտահայտմանը: Մյուս կողմից, ազգային երաժշտական արվեստի նմուշների հետ հաղորդակցվելու միջոցով, երեխան գիտակցում և արժևորում է իր ազգային պատկանելիությունը, նրա պատմությունը, մշակույթը, դրսևորում է հպարտություն, հարգալից վերաբերմունք սեփական ազգային արժեքների նկատմամբ, հասկանում է նրա տեղը համաշխարհային երաժշտության պատմության մեջ: Գիտակցում է երաժշտական արվեստի դերը ժողովուրդների

հասարակական, մշակութային և պատմական համատեքստում, հասկանում է նրա նշանակությունը, որպես միջմշակութային հաղորդակցության լեզու:

Այսպիսով, պետք է արժևորել և գնահատել երաժշտության դերը երեխայի, մարդու և հասարակության կյանքում:

Դասապլան 1

Առարկա	Երաժշտություն	Ամսաթիվ	12.11.2022	Կիսամյակ	I	Դասարան	5բ
Խմբի բացվածք	Աղջիկ՝ 17 Տղա՝ 15						
Թեմա	Կոմիտաս. կյանքն ու ստեղծագործությունը						
Օգտագործվող նյութեր	5-րդ դասարանի երաժշտության դասագիրք, տետր, համակարգիչ, էլեկտրոդինամիկական բարձրախոս						
Ամբողջական նպատակներ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ձևավորել և զարգացնել տրամաբանական, ստեղծագործական, կերպարային և ասոցիատիվ մտածողությունը, վերլուծական հմտությունները: ✓ Ձևավորել և զարգացնել ազգային երաժշտության գիտակ, ազգային ավանդույթները կրող, պահպանող ու սերունդներին փոխանցող սովորող: ✓ Ընդլայնել սովորողների երաժշտական և ընդհանուր մտահորիզոնը՝ շարունակել դաստիարակել երաժշտական հաշակ, զարգացնել հետաքրքրություն դասական և ժամանակակից երաժշտության ժառանգության հանդեպ, արժևորել մշակութային բազմազանությունը: 						
Դասի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ծանոթացնել Կոմիտասի խմբերգային ստեղծագործությանը ✓ Ջարգացնել սովորողների կատարողական և վերլուծական կարողությունները ✓ Խորացնել սովորողների երկձայն(կանոնով) երգեցողության կարողություններն ու հմտությունները ✓ Սերմանել սեր և հետաքրքրություն դեպի Կոմիտասի ստեղծագործությունները 						
Վերջնարդյունքներ	<p>Աճակերտը կկարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ունկնդրել, տարբերել և վերլուծել Կոմիտասի ստեղծագործությունները: ✓ Տարբերակել երկձայն երգեցողությունը ✓ Արժևորել մշակութային բազմազանությունը և գնահատել երաժշտական ժառանգությունը 						

Գործողություններ (Ժամ/տևողություն)	Ուսումնական գործունեություն	Պլանավորած տարբերակում և ՈՒԳ ռազմավարություններ	Առանցքային հարցեր
<p>Մուտք, ներկա-բացակա /3ր/</p> <p>Սկիզբ /5-7ր/</p> <p>Հնրացք /20-25ր/</p>	<p>Բացակա չկա</p> <p>Աշակերտները պատասխանում են հարցերին և տալիս չհասկացած հարցերը:</p> <p>Կրկնել նախորդ դասին սովորած Կոմիտասի «Անձրևն էկավ» երգը</p> <p>Հարց ու պատասխանի միջոցով վերհիշել Կոմիտասի կյանքի և ստեղծագործության մասին, ամփոփել պատասխանները և ավելացնել մանրամասներ</p> <p>Ունկնդրել «Կուժն</p>	<p>Անհրաժեշտ է պարզել տրված թեմայի հետ առնչվող կարևոր ուլարտները, թեման բաժանել առանձին ամբողջական մասերի, հատվածների:</p> <p>Մտազրոհ է անում երգի վերաբերյալ, հարցերի միջոցով հիշեցնում նախորդ դասերին անցածը, լսածը</p> <p>Հանձնարարում է հինգրոպեանոց ազատ շարադրանք: Հնտրում են առաջադրված թեմաներից մեկը և առաջարկում հինգ բառերի ընթացքում ազատորեն շարադրել</p>	<p>Ով է եղել Կոմիտասը</p> <p>Ներկայացնել (իրենց կարողություններին սահմաններում) Կոմիտասի ստեղծագործությունները</p>

<p>Ավարտ /5-10ր/</p>	<p>առա», «Գնա, գնա» խմբերգերը և վերլուծել Մեկնաբանել երգերի կառուցվածքը, բնույթը, տեմպն ու տրամադրությունը</p> <p>Վերհիշել անցած բոլոր ինտերվալները</p> <p>Հարցերով ամփոփել Կոմիտասի կյանքն ու ստեղծագործությունը: Գնահատել:</p>	<p>իրենց մտքերը, չհասկացած մասերը, որից հետո դասարանում են աշխատանքը և ունկնդրում մի ֆունկսի գրած շարադրանքը:</p> <p>Լսում է առակերտների ներկայացրած սարբերակները: Կատարում է շտկումներ:</p> <p><i>Ամփոփել դասը</i></p>	
----------------------	---	--	--

Դասապլան 2

Առարկա	Երաժշտություն	Ամսաթիվ	13.10.2022	Կիսամյակ	I	Դասարան	4գ
Խմբի բացվածք	Աղջիկ՝ 15 Տղա՝ 16						
Թեմա	<i>Արամ Խաչատրյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը</i>						
Օգտագործվող նյութեր	5-րդ դասարանի երաժշտության դասագիրք, տետր, համակարգիչ, էլեկտրոդինամիկական բարձրախոս						
Դասի նպատակը	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ծանոթացնել կոմպոզիտորին և նրա ստեղծագործական գործունեությանը, ✓ ձևավորել Խաչատրյանի ստեղծագործությունները ունկնդրելու, տարբերելու և վերլուծելու կարողություններ ու հմտություններ, ✓ զարգացնել կոմպոզիտորի ստեղծագործություններում ժողովրդական երաժշտությունը հանաչելու և մեկնաբանելու կարողություններ, գաստիարակել սեր և հետաքրքրություն հայ դասական երաժշտության հանդեպ և արժևորել այն, ✓ Խաչատրյանի ստեղծագործությունների միջոցով սովորողներին հաղորդակից դարձնել համաշխարհային արվեստի նմուշներին: 						
Վերջնարդյունքներ	<ul style="list-style-type: none"> ✓ սովորողները կծանոթանան Արամ Խաչատրյանի կյանքին ու ստեղծագործություններին, ✓ կիմանան համաշխարհային արվեստում Ա. Խաչատրյանի կարևոր դերի մասին, ✓ կկարողանան ունկնդրել, տարբերել և վերլուծել Խաչատրյանի ստեղծագործությունները: 						

Գործողություններ (Ժամ/տևողություն)	Ուսումնական գործունեություն	Պլանավորած տարբերակում և ՈՒԳ ռազմավարություններ	Առանցքային հարցեր
<p>Մուտք, ներկա-բացակա /3ր/</p> <p>Հնրացք /20-27ր/</p> <p>Նոր երգի</p>	<p>Բացակա չկա</p> <p>Աշակերտները պատասխանում են հարցերին և տալիս չհասկացած հարցերը:</p> <p>Աշակերտները ներկայացնում են Կոմիտասի կյանքի ու ստեղծագործության վերաբերյալ համառոտ տեղեկություններ, խոսում են հայ ազգային երաժշտության զարգացման գործում Կոմիտասի մեծ ու անվտիսարիների դերի մասին:</p> <p>Խոսում են ժողովրդական երգի, դրա տեսակների մասին.</p>	<p>Անհրաժեշտ է պարզել տրված թեմայի հետ առնչվող կարևոր ոլորտները, թեման բաժանել առանձին ամբողջական հատվածների:</p> <p>Կատարել շտկում, եթե դրա անհրաժեշտությունը կա</p> <p><i>Ներկայացնում է ժողովրդական երգի տեսակների մասին և բերում օրինակներ, կատարում հատվածներ</i></p>	<p>Ժողովրդական երգի ինչ տեսակներ գիտե՞ք</p> <p>Ներկայացրե՞ք Խաչատրյանի կյանքը և ստեղծագործական գործունեությունը</p> <p>Երբ և որտեղ է բեմադրվել «Սպարտակ» բալետը, ներկայացնել</p> <p>Հայանինները ինչպես են արտահայտվել</p>

<p>ուսուցում/10ր/ Ավարտ /5ր/</p>		<p><i>ուսուցանել «Քեկե՛, ֆեկե՛» երգը:</i> <i>Ամփոփել դասը</i></p>	<p>Խաչատրյանի մասին</p>
---	--	--	-------------------------

Վերլուծություն

Աճխատանքի նպատակն էր ծանոթացնել վարչապետին, կոմպոզիտորին և նրանց ստեղծագործական գործունեությանը, որպեսզի յուրաքանչյուր աշակերտի մոտ ձևավորվի հատուկ վերաբերմունք՝ իր երկրի մշակութային ժառանգության վերաբերյալ: Որպեսզի նրանցից յուրաքանչյուրը արժևորի երաժշտության դերը մարդու և հասարակության կյանքում, գեղեցիկը զգալու, գիտակցելու, արարելու, արվեստի աշխարհում անհատական դիրքորոշում, վերաբերմունք դրսևորելու միջոցով:

Վերլուծելով դասերի արդյունքները, եկա այն եզրակացությանը, որ, որպեսզի յուրաքանչյուրը կարողանա հասկանալ և ընկալել երաժշտության դերն ու նշանակությունը անհատի զարգացման վրա, պետք է հաշվի առնել հետևյալ գործոնները.

- ✓ նյութը մատուցել հետաքրքիր, ժամանակակից մեթոդների և ՏՀՏ գործիքների կիրառմամբ
- ✓ հարցադրումների կիրառում դասաժամերին
- ✓ խրախուսում
- ✓ երկխոսությունների կիրառում, որոնք կօգտագործվեն դերային խաղերի միջոցով
- ✓ թեմայի հիւսիսը, ամրապնդում և ամփոփում՝ հարցադրումների, մտազրոհների, անհատական պրեզենտացիաների միջոցով
- ✓ Երաժշտության ուսուցումը պետք է բաժանել երկու բաղադրիչների՝ *ուղեկցող* և *կատարել*:
Դասի վերջնական նպատակը պետք է լինի՝ ստեղծագործողների ստեղծագործությունները ուղեկցող, տարբերելու և վերլուծելու կարողությունների ու հմտությունների ձևավորումը, ինչպես նաև դաստիարակել սեր և հետաքրքրություն հայ դասական երաժշտության հանդեպ և արժևորել ժողովրդական երաժշտությունը, որոնք հանաչել և կարողանալ մեկնաբանել:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Կովիտաս, հոգվածներ և ուսումնասիրություններ
2. «Երաժշտություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր
3. Յու. Յուզբաշյան, «Երաժշտությունը 1-4-րդ դասարաններում», Ուսուցչի մեթոդական ձեռնարկ
4. Կոլման Վ.Ֆ. Լրացուցիչ երաժշտական կրթության արժեքը մարդու սնկատականության
ձևավորման գործում
5. Օսենևևա Մ.Ս. Լ.Ա.Բեգբորտովա. Կրտսեր դպրոցականների երաժշտական դաստիարակության
մեթոդներ